

РОЗДІЛ III

Географія туризму та рекреації

УДК 338.48 (477)

DOI <https://doi.org/10.32782/geochasvnu.2024.4.09>

Інна Тищук

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри готельно-ресторанної справи, туризму і рекреації,
Волинський національний університет імені Лесі Українки
innatv78@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1042-9495>

Ольга Ільїна

кандидат географічних наук, доцент,
доцент кафедри готельно-ресторанної справи, туризму і рекреації,
Волинський національний університет імені Лесі Українки
olga777ilyina@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8965-0629>

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Анотація. Сільський зелений туризм у сучасному світі набуває все більшого значення як важливий елемент рекреаційної діяльності. Україна, завдяки своїй багатій природній спадщині та традиціям сільського господарства, володіє значним потенціалом для розвитку цього напрямку. Сільський зелений туризм не тільки набирає популярність як форма відпочинку, а й відіграє важливу роль у збереженні культурної спадщини, підтримці сільських громад і створенні нових можливостей для бізнесу. У статті досліджено основні етапи формування стратегії розвитку сільського зеленого туризму в Україні як перспективного напрямку національного туризму. Розглянуто основні чинники, що впливають на становлення та розвиток сільського зеленого туризму. Обґрунтовано необхідність розробки комплексної стратегії, яка включає державну політику підтримки, маркетингові та інноваційні підходи для підвищення конкурентоспроможності сільського зеленого туризму на внутрішньому та міжнародному рівні. Сформовано етапи стратегії розвитку сільського зеленого туризму з урахуванням екологічних, соціальних та економічних чинників. Дослідження враховує післявоєнні реалії відновлення регіонів, використання потенціалу місцевих громад і розвиток інфраструктури, що сприятиме покращенню конкурентоспроможності сільського зеленого туризму на внутрішньому та міжнародному ринках.

Ключові слова: сільський зелений туризм, садиба, туристичний збір, стратегія, екологічна сертифікація.

Tyshchuk Inna, Ilyina Olga. STRATEGY FOR THE DEVELOPMENT OF RURAL GREEN TOURISM IN UKRAINE

Abstract. Rural green tourism in the modern world is gaining more and more importance as an important element of recreational activities. Ukraine, thanks to its rich natural heritage and traditions of agriculture, has a significant potential for the development of this direction. Rural green tourism is not only gaining popularity as a form of recreation, but also plays an important role in preserving cultural heritage, supporting rural communities and creating new business opportunities. The article examines the main stages of the formation of a strategy for the development of rural green tourism in Ukraine as a promising direction of national tourism. The main factors affecting the formation and development of rural green tourism are considered. The need to develop a comprehensive strategy, which includes state support policy, marketing and innovative approaches to increase the competitiveness of rural green tourism at the domestic and international level, is substantiated. The stages of the strategy for the development of rural green tourism have been formed, taking into account environmental, social and economic factors. The study takes into account the post-war realities of the recovery of regions,

the use of the potential of local communities and the development of infrastructure, which will contribute to improving the competitiveness of rural green tourism in the domestic and international markets.

Key words: rural green tourism, estate, tourist tax, strategy, ecological certification.

Актуальність теми дослідження. Важливим напрямом розвитку сільських територіальних громад у сучасних умовах є сільський зелений туризм. У світі його вважають невід'ємною складовою програм комплексного соціально-економічного розвитку села, який сприяє диверсифікації сільської економіки, зменшенню безробіття, поповненню місцевих бюджетів, збуту сільсько-господарської продукції, оптимізації інфраструктури тощо. У кожному регіоні України розвиток сільського зеленого туризму має свої особливості, зумовлені впливом низки чинників – природничо-географічних, історико-культурних, соціально-економічних. Розробка стратегії розвитку сільського зеленого туризму повинна враховувати регіональні особливості та специфіку.

Це дослідження спрямоване на виявлення тенденцій, викликів та можливостей для розвитку сільського зеленого туризму в Україні, що робить його надзвичайно актуальним як із наукового, так і з практичного погляду. Для розробки конкретних та ефективних стратегій розвитку сільського зеленого туризму в Україні важливо з'ясувати його сучасний стан, динаміку, особливості розвитку.

Стан вивчення питань з аналізом основних праць. Значний внесок у дослідження сільського зеленого туризму в Україні зробили вітчизняні науковці. Поміж них: І. С. Калмикова – сільський туризм в стратегічному плануванні сталого розвитку сільських територій [9]; І. В. Тищук, О. В. Ільїна – сільський зелений туризм в Україні: стан, динаміка, міжнародний досвід [20]; В. В. Іванишин, А. П. Печенюк – статистичні аспекти сільського зеленого туризму [6]; Л. В. Ярема – перспективи розвитку сільського зеленого туризму [26]; Л. Ю. Матвійчук, І. В. Тищук – методологічні аспекти та практичний досвід сільського зеленого туризму як чинника регіонального розвитку [12]; Івшина Л. П. – роль об'єднаних територіальних громад у розвитку сільського зеленого туризму [7]; Леміш К., Бондаренко Л., Швачко В. – стратегічний розвиток сільських територіальних громад: роль зеленого туризму [10], Христенко, З. М. Герасимів, О. Б. Підлужна – необхідність розвитку туристичної галузі, важливим сегментом якої є сільський зелений туризм [24]; О. М. Сердюкова – сутність сільського зеленого туризму [16]; С. В. Тищенко – сільський зелений туризм у контексті розвитку нетрадиційної форми господарювання [19]; А. Ю. Стренковська, О. М. Євдокімова – основні проблеми та перспективи розвитку зеленого туризму в Україні [17]; В. В. Папп – як пріоритетний напрям розвитку сільських територій [15]; В. М. Чеглей – світовий досвід розвитку сільського зеленого туризму [25]; З. Б. Живко, Ю. З. Боруцька, М. М. Рій – чинники розвитку сільського зеленого туризму в Україні [5]; Г. І. Гапоненко, А. В. Василенко, І. М. Шамара – перспективи організації Зелених шляхів в Україні як пріоритетний напрям розвитку ринку внутрішнього туризму [3]; О. А. Дудзяк – порівняльна характеристика розвитку сільського зеленого туризму (агротуризму) в західних регіонах України та прикордонних регіонах [4]; В. О. Бойко – конкурентоспроможність підприємств екологічного (зеленого) туризму [1]; І. В. Литвин, М. А. Нек – регіональні проблеми розвитку сільського зеленого туризму [11] та ін. Актуальним завданням на сьогоднішньому етапі є розробка та удосконалення Стратегії розвитку сільського зеленого туризму для регіонів з урахуванням сучасних викликів.

Мета та завдання дослідження. Мета дослідження – на основі статистичних даних з'ясувати стан, динаміку й перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Україні з метою розробки його стратегії. Під час дослідження розв'язувалися такі завдання: 1) здійснити аналіз стану, динаміки, особливостей функціонування сільського зеленого туризму в Україні; 2) запропонувати стратегію розвитку сільського зеленого туризму.

Виклад основного матеріалу. За даними Всесвітньої туристичної організації (ЮНВТО) внесок туризму до світового ВВП становить 10%, а загальна кількість робочих місць, що прямо чи опосередковано стосуються сфери туризму, – 11%, тому виважена державна політика у сфері туризму – це важлива частина сталого економічного розвитку України [8].

Для оцінки стану розвитку сфери туризму та курортів в Україні та досягнення основних стратегічних цілей, визначених Стратегією [8], використовуються контрольні показники розвитку, результати державних установ у сфері туризму та курортів, інші дані центральних органів виконавчої влади та індекси міжнародних рейтингів розвитку туристичної галузі, серед яких «Обсяг надходжень до місцевих бюджетів від сплати туристичного збору»

У першій половині 2024 р. туристичний збір в Україні демонструє значне зростання, що свідчить про відновлення та активізацію туристичної галузі після складних років пандемії та в умовах війни. Цей показник є важливим індикатором економічного відновлення та розвитку туризму в Україні й на сьогодні підтверджує тенденцію до відновлення туристичної активності та підвищення фінансових надходжень у бюджети регіонів.

За перші шість місяців 2024 р. туристичний збір в Україні збільшився на 25% порівняно з аналогічним періодом минулого року, досягнувши 107 млн 73 тис. грн, проти 85 млн 472 тис. грн у 2023 р. У 2021 р. сума туристичного збору за перше півріччя становила 69 млн 454 тис. грн. (рис. 1).

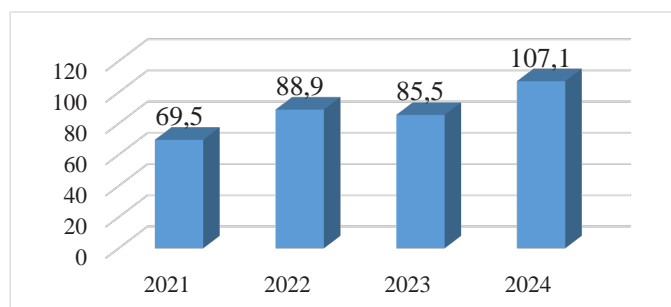

Рис. 1. Динаміка надходжень туристичного збору за I півріччя 2021–2024 року, млн грн [22]

Аналіз статистичних даних [22] засвідчує, що лідерами за сплатою туристичного збору є місто Київ та окремі адміністративні області. Найбільше коштів надійшло до бюджету столиці – 21,96 млн грн. До лідерів відносимо Львівську (21,69 млн грн, що на 221% більше, ніж у 2021 р., коли сума туристичного збору склала 6,76 тис. грн), Івано-Франківську (14,65 млн грн у першому півріччі цього року проти 8,76 млн грн за аналогічний період минулого року), Дніпропетровську (6,81 млн грн, що на третину більше, ніж у першому півріччі 2023 р. (5,28 млн грн), Київську (6,47 млн грн, що практично відповідає сумі збору 2021 р. (6,13 млн грн.) області. Порівняно з минулим роком туристичний збір у двох центральних регіонах України також зріс: у Вінницькій області сума збору у 2024 р. зросла до 2,12 млн грн (1,37 млн грн у 2023 р.), Черкаській до 1,96 млн грн. (1,005 у 2023 р.) областях. Зростання обсягу туристичного збору характерне й для Хмельницької – 3,21 млн грн (2,39 млн грн у 2023 р.), Тернопільської – 0,84 млн грн (0,59 млн грн у 2023 р.) та Чернівецької – 1,93 млн грн (1,42 млн грн у 2023 р.) областей. У Закарпатській області туристичний збір зменшився з 9,53 млн грн (2023 р.) до 8,64 млн грн (2024 р.).

Сільський зелений туризм, як вид туристичної діяльності, суттєво впливає на загальний внесок туризму у національний валовий внутрішній продукт й є важливим напрямом для туристичної галузі, яка, у свою чергу, відіграє ключову роль як стратегічний пріоритет в економічній політиці України на всіх рівнях – від національного до місцевого.

У звіті «Дорожня карта конкурентоспроможного розвитку галузі подорожей та туризму в Україні», підготовленому аналітичною компанією Hotel & Destination Consulting (HDC) за підтримки Європейського банку реконструкції та розвитку в рамках ініціативи ЄС EU4Business, сільський туризм в Україні був визначений як «екскурсійний вид туризму, який не має ознак класичного західноєвропейського сільського туризму (зокрема агроферм та подібних закладів)». Цей напрям здебільшого ґрунтується на реконструкції старих сільських будинків, адже саме вони асоціюються з типовим сільським туризмом [9, с. 48]. Експерти HDC віднесли національний туристичний продукт «сільський туризм» до частково розвинених, що означає необхідність системного підходу до його регулювання та управління з урахуванням концепції сталого розвитку.

Сільський туризм в Україні може стати важливим джерелом доходу для малих та середніх підприємств у сільській місцевості (особистих селянських господарств, сімейних фермерських господарств), а також конкурентною перевагою для об'єднаних територіальних громад й ефективним інструментом сталого розвитку сільських територій. Це питання стає особливо актуальним з огляду на те, що Організація Об'єднаних Націй оголосила 2019–2028 роки десятиліттям сімейних фермерських господарств [13].

Ключовими чинниками, що сприяють активному розвитку сільського зеленого туризму в Україні, постають: активізація попиту з боку вітчизняних споживачів на послуги сільського зеленого туризму; унікальні природно-рекреаційні ресурси; багатогранна історико-культурна та етнографічна спадщина; колоритне різноманіття традицій, національних цінностей, народних звичаїв та промислів різних етнічних груп сільського населення; проведення великої кількості фестивалів та інших розважальних подій; вигідне географічне розташування; екологічна чистота сільських територій, відсутність екологічно небезпечних та шкідливих для навколишнього середовища та здоров'я людей виробництв; наявність потужного житлового фонду у сільській місцевості; велика кількість соціально-трудова ресурсів для участі у реалізації проєктів сільського зеленого туризму; значні можливості надання спеціалізованих туристичних послуг у сфері рибальства, полювання, проведення екскурсій тощо [21].

Проте важливо визначити, чи здатні українські туристичні організації відповідати на зростаючий попит і надавати відповідні послуги у сфері сільського зеленого туризму, оскільки на сьогодні існують певні проблеми у розвитку сільського зеленого туризму, що визначаються низкою ключових аспектів, а саме [2; 6; 9; 18]: відсутність чіткої державної стратегії та належної політики; відсутність відповідної нормативно-правової бази; низький рівень формування та удосконалення туристичного іміджу України; нестабільна політична ситуація; недостатнє надходження деталізованої інформації щодо локацій для проведення сільських зелених турів та програм; відсутність єдиних стандартів ціноутворення на послуги та пропозиції для туристів; відсутність ефективної рекламно-інформаційної кампанії; відсутність механізмів розподілу фінансових надходжень від сільського зеленого туризму та їхнє спрямування на потреби місцевого населення; недооцінка важливості залучення місцевого та сільського населення для розвитку цього виду туризму; відсутність концепції «статистики сільського зеленого туризму» як окремої категорії дослідження, зосередження на діяльності у цьому секторі розглядається в загальному контексті. У 2022 р. на території України до вже існуючих чинників, пов'язаних із пандемією та карантинними обмеженнями, додалися нові загрози та небезпеки, спричинені війною. У зв'язку з цим, питання безпеки стало ключовим для забезпечення сталого розвитку туристичної галузі України.

Динаміка податкових надходжень від засобів розміщення за окремими регіонами України свідчить про вплив на цей показник безпекової ситуації у регіонах України та м. Києві (табл. 1). Згідно даних Державного агентства розвитку туризму, у перші три місяці зростання податкових надходжень від засобів розміщення було зафіксовано у низці регіонів України. Найбільше збільшення (98% до показника 2021 р.) відбулось у Чернівецькій області (5,15 млн грн

Таблиця 1

Аналіз динаміки податкових надходжень від засобів розміщення у розрізі областей України за показниками 1 кварталу 2021–2023 рр. [22]

Область	Податкові надходження від засобів розміщення у 1 кварталі, млн грн		
	2021	2022	2023
Закарпатська	11,5	14,6	16,8
Івано-Франківська	33,7	33,4	30,2
м. Київ	125,1	107,6	57
Львівська	37,9	52,1	60,4
Миколаївська	6	6	2
Одеська	191,5	24,2	15,2
Херсонська	6,8	7	0,2
Чернівецька	2,6	2,6	5,2

у 2023 р., 2,60 млн грн у 2022 р. та 2021 р.). Серед лідерів за цим показником Львівська (60,43 млн грн у 2023 р., 52,59 млн грн у 2022 р. (16% до показника 2022 р.), 37,90 млн грн у 2021 р. (59% до показника 2021 р.)) та Закарпатська (16,8 млн грн у 2023 р., 14,6 млн грн у 2022 р. (15% до показника 2022 р.), 11,5 млн грн у 2021 р. (46% до показника 2021 р.) області.

Водночас у деяких регіонах, спостерігається або незначне зростання, або навіть зниження показників порівняно з попередніми роками. Загалом тенденція вказує на відновлення туристичної індустрії, однак окремі регіони області потребують додаткових стимулів для розвитку та зростання туристичного бізнесу.

Сьогодні дуже важлива підтримка місцевих громад. Завдяки сертифікації, яку здійснює «Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму», садиби можуть отримувати підтримку з боку державних і регіональних програм розвитку сільського зеленого туризму. Це може включати доступ до фінансування, пільг та інвестицій для модернізації й розвитку інфраструктури.

Сертифіковані садиби мають вищу цінність, що приваблює туристів. Практика сертифікації поширена в економічно розвинутих країнах. Це дає змогу прогнозувати збільшення обсягів іноземного туризму у сертифіковані садиби туристичних регіонів України [12, с. 128]. Отримання сертифікату «Українська гостинна садиба» має значний позитивний вплив на розвиток сільського зеленого туризму в Україні, оскільки забезпечує: підвищення якості послуг – сертифікат «Українська гостинна садиба» встановлює стандарти обслуговування, що стимулює власників садіб до підвищення рівня комфорту та гостинності; підвищення довіри туристів – сертифікація підвищує рівень довіри з боку туристів, оскільки підтверджує відповідність садиви певним критеріям якості; маркетинг і просування – садиби, що отримали сертифікат, отримують додаткові можливості для просування через інформаційно-маркетингові платформи та каталоги, що популяризують сертифіковані об'єкти; конкурентна перевага – сертифіковані садиби мають конкурентну перевагу перед тими, що не мають такого статусу. Туристи частіше обирають сертифіковані об'єкти, оскільки впевнені у їх надійності, безпечності та якості наданих послуг; сприяння сталому розвитку – сертифікація часто передбачає дотримання принципів сталого розвитку, включаючи екологічні стандарти та відповідальне використання природних ресурсів.

Згідно з інформацією на веб-сайті Спілки сільського зеленого туризму в Україні кількість садіб, що отримали сертифікат «Українська гостинна садиба» становить 43 (табл. 2). Загалом, сертифікат «Українська гостинна садиба» не лише допомагає покращити рівень послуг та довіру туристів, а й сприяє загальному розвитку сільського зеленого туризму як важливої частини економіки сільських територій України.

У регіонах України сільський зелений туризм розвивається нерівномірно, оскільки, як показує практика, впливовим чинником є географічне розташування та природні ресурси. Частка садіб за регіонами у відсотковому значенні представлена на рис. 3.

Таблиця 2

Категорія та кількість садіб за регіонами, що отримали сертифікат «Українська гостинна садиба» станом на 2024 р. [14]

Категорія	Характеристика	Кількість садіб
Базова категорія	Садиба відповідає мінімальним вимогам, що встановлені до місць розміщення туристів та відпочивальників	11
Перша категорія	Садиба відповідає встановленим мінімальним вимогам та вимогам, що стосуються озеленення території, паркування автотранспорту, мінімальних розмірів ліжок, площ санітарних приміщень	11
Друга категорія	Садиба відповідає встановленим вимогам першої категорії, окремого входу для гостей, наявності дитячого майданчика, бані-сауни та доступу до загальної мережі Інтернет	10
Третя (найвища) категорія	Садиба відповідає вимогам другої категорії та вимогам, що передбачають наявність басейну, гаража, в кожній кімнаті телевізора, холодильника, оздоблення місць відпочинку натуральними матеріалами, цілодобове гаряче та холодне водопостачання	11
Всього		43

Рис. 2. Частка садиб за регіонами України, 2024 р. [20, с. 120]

Рис. 3. Стратегія розвитку сільського зеленого туризму

Таблиця 3

Готелі, що пройшли екологічну сертифікацію «GreenKey»

Місце розташування	Кількість еко-готелів	Назва еко-готелів
м. Київ	3	Radisson Blu Hotel, Rus Accord Hotel, Баккара Артготель
Київська обл.	2	Maison Blanche (Березівка), Екодім, Maison Blanche (Митниця) Екодім
Івано-Франківська обл.	1	Radisson Blu Resort Bukovel
м. Львів	3	Reikartz Dworzec, Reikartz Medievale, Дністер Прем'єр Готель
м. Миколаїв	1	Reikartz Рівер
м. Запоріжжя	1	Reikartz
м. Харків	1	Reikartz

Популярними садибами є: «Диканька», «Веселка», «Два куми» (Дніпропетровська область), «На Бабієвій горі» (Івано-Франківська область), «Епіравлик» (Тернопільська область), «Соколинний хутір» (Чернігівська область). Садиби «Диканька» та «Веселка» входять до кластеру особисте селянське господарство «Сьоме небо» [20].

До визначення якості сільського зеленого туризму можна включити наявність у місцевих суб'єктів туристичної сфери екологічної сертифікації за системою «The Green Key» (Зелений ключ), яка протягом понад 25 років здійснює атестацію готелів, ресторанів, спортивних комплексів та інших туристичних (рекреаційних) закладів як екологічно чистих.

Україна є учасником міжнародної сертифікаційної програми «GreenKey». У 2018 р. займала 21 місце, поряд із Швейцарією, Іспанією, Тунісом та Домініканською Республікою, маючи 10 сертифікованих еко-готелів (табл. 3). Загальна кількість готелів у світі, що пройшли екологічну сертифікацію програми «GreenKey», що є проектом Міжнародної організації з екологічної освіти, нараховується 2900 од., у 57 країнах, що є членами програми [2; 27].

Щорічно зростає зацікавленість у відпочинку в сільських та фермерських господарствах, збільшення кількості місць для відпочинку, розвиток послуг із харчування, дегустацій та майстер-класів за участю власних крафтових продуктів із географічними назвами, організація івентів із традиційними обрядами та звичаями, обмін знаннями для впровадження органічного землеробства, апі- та іпотерапія тощо, стають популярними тенденціями й ін. Це підтверджує важливість розробки комплексу стратегічних заходів на державному рівні для відновлення та розвитку сільського зеленого туризму в Україні в післявоєнний період, орієнтуючись як на внутрішніх споживачів туристичних послуг, так і на іноземних туристів. Враховуючи сучасні зовнішні та внутрішні виклики (воєнний стан, післявоєнне відновлення), назріла необхідність оновлення Стратегії розвитку туризму та курортів, розроблену на період до 2026 р. [8].

Р. М. Уманський вважає, що «стратегічне планування у сільському зеленому туризмі – системний шлях до управління змінами й досягнення консенсусу в усій громаді, а також створення спільного бачення економічного майбутнього громади, творчий процес визначення проблем та погодження реалістичних цілей, завдань і стратегій, здійснення яких вирішить ці проблеми. Стратегічне планування є також потужним інструментом об'єднання лідерів бізнесу та посадовців місцевої влади для створення публічно-приватних партнерств» [23]. І. С. Калмикова стверджує, що «необхідною умовою успішного втілення в життя концепції сталого розвитку є розроблення стратегічного планування, орієнтованого на соціально-економічну розбудову кожної окремо взятої сільської громади» [9]. К. Леміш, Л. Бондаренко, В. Швачко, зауважили, що «комфортна сучасна громада – центр зеленого туризму. Приклад стратегічного бачення сільської територіальної громади, це оперативні цілі: аудит туристично привабливих об'єктів, формування туристичного сервісу, інформаційне просування туристично-привабливих зон» [10].

Вважаємо за доцільне визначити ключові напрями, спрямовані на ефективний розвиток сільського зеленого туризму в Україні. Зокрема, необхідно розробити регіональні програми розви-

тку сільського зеленого туризму на державному рівні, удосконалити нормативно-правову базу шляхом ухвалення Закону України «Про сільський зелений туризм» та створити сприятливі умови для надання податкових пільг і кредитів власникам садиб. Крім того, важливо заснувати інформаційно-маркетингову службу, яка б надавала широкий спектр послуг для туристів і підприємців, включаючи проведення нових досліджень для аналізу та прогнозування попиту на туристичні послуги, організацію ефективної реклами, випуск високоякісних інформаційно-довідкових матеріалів, зокрема каталогу садиб. Також необхідно розробити стратегію розвитку сільського зеленого туризму для регіонів, яка охоплюватиме ключові етапи та підходи для максимізації потенціалу та забезпечення сталого розвитку. Стратегія розвитку сільського зеленого туризму має бути гнучкою, орієнтованою на конкретні умови та потреби регіону, з врахуванням його унікальних ресурсів та особливостей.

У цьому контексті ми вважаємо, що для створення високоякісного туристичного продукту, спроможного максимально задовольнити потреби населення, сприяти поліпшенню соціально-економічної ситуації на сільських територіях та забезпечити комплексний розвиток галузі сільського зеленого туризму, необхідно визначити чітку стратегію для його розвитку. Стратегія дасть змогу більш ефективно координувати дії у цьому напрямі на рівні регіону (рис. 3).

Висновки. Для ефективного розвитку сільського зеленого туризму в Україні необхідно реалізувати комплексний підхід, який включає розробку регіональних програм на державному рівні, удосконалення нормативно-правової бази та створення сприятливих умов для підтримки власників садиб через створення механізмів для залучення інвестицій у розвиток інфраструктури та послуг (наприклад, через пільгові кредити та гранти) й розробку фінансових інструментів для підтримки проектів, що сприяють розвитку сільського зеленого туризму. Активне залучення місцевих жителів у процес розробки та реалізацію стратегії забезпечить їхню підтримку й сприятиме інтеграції туризму в соціальне життя регіону, диверсифікації сільської економіки.

Сільський зелений туризм – перспективний напрям активізації внутрішніх туристичних потоків та популяризації природного й історико-культурного потенціалу країни та її регіонів серед населення України й іноземних туристів. Розвиток сільського зеленого туризму передбачає формування конкурентоспроможного туристичного продукту, здатного задовольняти потреби рекреації (оздоровлення, відновлення), відпочинку, пізнання та розвитку.

Новизна дослідження полягає в комплексному аналізі розвитку сільського зеленого туризму в Україні з урахуванням сучасних викликів та можливостей. Сформовано етапи стратегії розвитку сільського зеленого туризму з урахуванням екологічних, соціальних та економічних чинників. Дослідження враховує післявоєнні реалії відновлення регіонів, використання потенціалу місцевих громад і розвиток інфраструктури, що сприятиме покращенню конкурентоспроможності сільського зеленого туризму на внутрішньому та міжнародному ринках.

Список використаних джерел:

1. Бойко В.О. Сільський зелений туризм в Україні: проблеми та перспективи. *Агросвіт*. 2020. № 22. С. 58–65.
2. Бондар Ю., Легінькова Н. Екотуризм як важлива складова стратегії сталого розвитку України. *Теоретичні і прикладні напрямки розвитку туризму та рекреації в регіонах України*. Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції. Кропивницький : ЛА НАУ, 2019. С. 338–346.
3. Гапоненко Г.І., Василенко А.В., Шамара І.М. Перспективи організації «Зелених шляхів» в Україні як пріоритетний напрямок розвитку ринку внутрішнього туризму. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія : Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм*. 2021. № 13. С. 174–185.
4. Дудзяк О.А. Порівняльна характеристика розвитку сільського зеленого туризму (агротуристички) в західних регіонах України та прикордонних регіонах Польщі. *Ефективна економіка*. 2018. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6190> (дата звернення: 22.06.2024).
5. Живко З., Боруцька Ю., Рій М. Чинники розвитку сільського зеленого туризму в Україні. *Економіка та сусільство*. 2021. № 25. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-25>.

6. Іванишин В.В., Печенюк А.П. Особливості статистичних досліджень сільського зеленого туризму. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 12. С. 730–735.
7. Івшина Л.П. Роль об'єднаних територіальних громад у розвитку сільського зеленого туризму. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2017. Вип. 3 (34). С. 143–148.
8. Кабмін ухвалив Стратегію розвитку туризму та курортів до 2026 року. *Міністерство економіки України*. URL: me.gov.ua (дата звернення: 15.05.2024).
9. Калмикова І. Сільський туризм в стратегічному плануванні сталого розвитку сільських територій. *Food Industry Economics*, 2021, Т. 13. Вип.2. С. 112–122. DOI: <https://doi.org/10.15673/fie.v13i2.2047>.
10. Леміш К., Бондаренко Л., Швачко В. Стратегічний розвиток сільських територіальних громад: роль зеленого туризму. *Економіка та суспільство*, 2022, 44. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-22>.
11. Литвин І.В., Нек М.А. Проблеми та перспективи розвитку сільського зеленого туризму в регіоні. *Регіональна економіка*. 2013. № 2. С. 81–88.
12. Матвійчук Л.Ю., Тищук І.В. Сільський зелений туризм як фактор регіонального розвитку: методологічний аспект та практичний досвід : монографія. Луцьк : РВВ Луцького НТУ, 2017. 260 с.
13. Найкращі ферми – звісно, сімейні. *Агробізнес сьогодні*. 2021. 11 листопада. URL: <https://agro-business.com.ua/> (дата звернення: 01.01.2024).
14. Офіційний сайт ГО «Спілки сільського зеленого туризму України». URL: <https://greentour.com.ua/> (дата звернення: 01.04.2024).
15. Папп В.В. Сільський зелений туризм як пріоритетний напрям розвитку сільських територій. *Агросвіт*. 2015. № 18. С. 17–22.
16. Сердюкова О.М. Сутність сільського зеленого туризму. *Економіка та держава*. 2014. № 3. С. 87–90.
17. Стренковська А.Ю., Євдокімова О.М. Проблеми та перспективи розвитку зеленого туризму в Україні. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 38 (2). С. 42–44.
18. Теодорович Л. Екологічний туризм у НПП України: теоретичні та практичні аспекти. *Вісник Львівського університету. Серія географічна*. 2013. Вип. 41. С. 318–330.
19. Тищенко С.В. Сільський зелений туризм у контексті розвитку нетрадиційної форми господарювання. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2018. Вип. 8. С. 293–301.
20. Тищук І., Ільїна О. Сільський зелений туризм в Україні: стан, динаміка, міжнародний досвід. *Географічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2024. № 3 (3). С. 114–123.
21. Тищук І.В. Оцінка основних тенденцій розвитку сільського зеленого туризму в Україні. *Економічний форум*. 2018. № 4. С. 79–86.
22. Туристична статистика України: динаміка податкових надходжень по регіонах. *Офіційний сайт ДАРТ*. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/turistichna-statistika-ukrayini-dinamika-podatkovih-nahodzen-po-regionah> (дата звернення: 20.04.2024).
23. Уманський Р.М. Стратегічні основи розвитку сільського зеленого туризму. *Матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. «Актуальні питання економічного розвитку в сучасних умовах»* (м. Херсон, 26–27 березня 2020 р.). Херсон : ФОП Вишемирський В.С., 2020. С. 277–280.
24. Христенко Г.М., Герасимів З.М., Підлужна О.Б. Сільський зелений туризм в Україні: проблеми і перспективи розвитку. *Ефективна економіка*. 2019. № 9. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.9.52.
25. Чеглей В.М. Світовий досвід розвитку сільського зеленого туризму. *Науковий вісник Ужгородського університету. Економіка*. 2011. № 33, Ч. 3. С. 203–207.
26. Ярема Л.В. Перспективи розвитку сільського зеленого туризму. *Ефективна економіка*. 2020. № 5. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7884> (дата звернення: 11.05.2024).
27. Awarded sites around the world. 2021. *Green key*. URL: <https://www.greenkey.global/green-key-sites> (дата звернення: 28.04.2024).

References:

1. Boyko, V.O. (2020). Rural green tourism in Ukraine: problems and prospects. *Agroworld*, 22, 58–65 [In Ukrainian].
2. Bondar, Yu., & Leginkova, N. (2019). Ecotourism as an important component of the strategy of sustainable development of Ukraine. *Theoretical and applied directions of development of tourism and recreation in the regions of Ukraine*. Materials of the 5th International Scientific and Practical Conference. Kropyvnytskyi: LA NAU, 338–346 [In Ukrainian].
3. Gaponenko, G.I., Vasylenko, A.V., & Shamara, I.M. (2021). Prospects of the "Green Ways" organization in Ukraine as a priority direction for the development of the domestic tourism market. *Bulletin of Kharkiv National University named after V. N. Karazin. Series: International relations. Economy. Local studies. Tourism*, 13, 174–185 [In Ukrainian].

4. Dudziak, O.A. (2018). Comparative characteristics of the development of rural green tourism (agritourism) in the western regions of Ukraine and the border regions of Poland. *Efficient economy*, 3. Retrieved 18.05.2024 from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6190> [In Ukrainian].
5. Zhivko, Z., Borutska, Yu., & Riy, M. (2021). Development factors of rural green tourism in Ukraine. *Economy and society*, 25. Retrieved 12.04.2024 from <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-25> [In Ukrainian].
6. Ivanyshyn, V.V., & Pechenyuk, A.P. (2017). Peculiarities of statistical studies of rural green tourism. *Economy and society*, 12, 730–735 [In Ukrainian].
7. Ivshina, L.P. (2017). The role of united territorial communities in the development of rural green tourism. *State administration and local self-government*, 3(34), 143–148 [In Ukrainian].
8. The Cabinet of Ministers adopted the Strategy for the Development of Tourism and Resorts until 2026. *Ministry of Economy of Ukraine*. Retrieved 14.05.2024 from <https://me.gov.ua> [In Ukrainian].
9. Kalmykova, I. (2021). Rural tourism in strategic planning of sustainable development of rural areas. *Food Industry Economics*, 13(2), 112–122. <https://doi.org/10.15673/fie.v13i2.2047> [In Ukrainian].
10. Lemish, K., Bondarenko, L., & Shvachko, V. (2022). Strategic development of rural territorial communities: the role of green tourism. *Economy and Society*, 44. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-22> [In Ukrainian].
11. Lytvyn, I.V., & Nek, M.A. (2013). Problems and prospects for the development of rural green tourism in the region. *Regional economy*, 2, 81–88. [In Ukrainian].
12. Matviychuk, L.Yu., & Tyschuk, I.V. (2017). Rural green tourism as a factor of regional development: methodological aspect and practical experience: monograph. Lutsk: Research Institute of Lutsk National Technical University, 260 [In Ukrainian].
13. The best farms are, of course, family farms. (2021). *Agribusiness today, November 11*. Retrieved 11.04.2024 from <https://agro-business.com.ua/> [In Ukrainian].
14. Official website "Union of Rural Green Tourism of Ukraine". (2024). Retrieved 11.04.2024 from <https://greentour.com.ua/> [In Ukrainian].
15. Papp, V.V. (2015). Rural green tourism as a priority direction for the development of rural areas. *Agroworld*, 18, 17–22 [In Ukrainian].
16. Serdyukova, O.M. (2014). The essence of rural green tourism. *Economy and the state*, 3, 87–90. [In Ukrainian].
17. Strenkovska, A.Yu., & Yevdokimova, O.M. (2019). Problems and prospects of the development of green tourism in Ukraine. *Black Sea Economic Studies*, 38(2), 42–44 [In Ukrainian].
18. Teodorovych, L. (2013). Ecological tourism in the National Natural Parks of Ukraine: theoretical and practical aspects. *Bulletin of Lviv University. The series is geographical*, 41, 318–330 [In Ukrainian].
19. Tyshchenko, S.V. (2018). Rural green tourism in the context of the development of a non-traditional form of economy. *Scientific Bulletin of Kherson State University*, 8, 293–301 [In Ukrainian].
20. Tyshchuk, I., & Ilyina, O. (2024). Rural green tourism in Ukraine: state, dynamics, international experience. *Geographical Journal of Lesya Ukrainka Volyn National University*, 3(3), 114–123 [In Ukrainian].
21. Tyshchuk, I.V. (2018). Assessment of the main trends in the development of rural green tourism in Ukraine. *Economic Forum*, 4, 79–86 [In Ukrainian].
22. Tourism statistics of Ukraine: dynamics of tax revenues by region. Official website of DART. (2024). Retrieved 20.04.2024 from <https://www.tourism.gov.ua/blog/turistichna-statistika-ukrayini-dinamika-podatkovih-nahodzen-po-regionah> [In Ukrainian].
23. Umansky, R.M. (2020). Strategic foundations of the development of rural green tourism. *Materials V All-Ukrainian. science and practice conf. "Current issues of economic development in modern conditions"* (Kherson, March 26–27). Kherson: FOP Vyshemyrskyi V.S., 277–280 [In Ukrainian].
24. Khristenko, H.M., Gerasimov, Z.M., & Pidluzhna, O.B. (2019). Rural green tourism in Ukraine: problems and development prospects. *Efficient economy*, 9. [10.32702/2307-2105-2019.9.52](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.9.52) [In Ukrainian].
25. Cheglei, V.M. (2011). World experience in the development of rural green tourism. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Economy*, 33(3), 203–207 [In Ukrainian].
26. Yarema, L.V. (2020). Prospects for the development of rural green tourism. *Efficient economy*, 5. Retrieved 28.04.2024 from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7884> [In Ukrainian].
27. Awarded sites around the world. (2021). *Green key*. Retrieved 28.04.2024 from <https://www.greenkey.global/green-key-sites>.

Стаття надійшла до редколегії
22.05.2024 р.